

Psychiatrické centrum Praha

Affiliated with Charles University – 3rd Faculty of Medicine
Collaborating Center of the World Health Organization
Prague Psychiatric Center, Ústavní 91, 181 03 Praha 8-Bohnice

Phone: +420 266 003 131, fax: +420 266 003 134, e-mail: sekretariat@pcp.lf3.cuni.cz • Clinical Division - phone: +420 266 003 360, fax: +420 266 003 366, e-mail: klinika@pcp.lf3.cuni.cz • Administration – phone/fax: +420 266 003 420 • <http://www.pcp.lf3.cuni.cz>

Oponentský posudek na práci

PSYCHOSOCIÁLNÍ ASPEKTY UŽÍVÁNÍ HALUCINOGENŮ A ZPĚTNÉ HODNOCENÍ
AUTOEXPERIMENTŮ S LSD U ODBORNÍKŮ NA DUŠEVNÍ ZDRAVÍ PO PŘIBLIŽNĚ 40
LETECH

Autor práce: Petr Winkler

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE FILOZOFICKÁ FAKULTA KATEDRA SOCIÁLNÍ PRÁCE

Oponent: prof. MUDr. Jiří Horáček, Ph.D.

Psychiatrické centrum Praha, Centrum neuropsychiatrických studií a 3. LF UK Praha

Diplomová práce P. Winklera je věnována psychologickým a sociálním aspektům užívání halucinogenů a zpětnému zhodnocení zkušeností experimentátorů a kliniků, kteří užívali LSD před 40 lety. Práce je napsaná celkem na 182 stranách a je členěna do Úvodu a obecněji koncipovaných kapitol o problematice užívání halucinogenů se zvláštním zřetelem na LSD. Následují oddíly vlastního sledování rozdělené na metodiku, výsledky a závěrečnou diskusi. Práce je připravená velmi pečlivě, je zřejmá erudice autora a zaujetí tématem.

Úvod práce rozebírá problematiku v plně širší historických, sociálních a kulturních konsekvencí včetně poukazu na některé aspekty ideologické. Poslední zmíněné pak s otázkou postavení halucinogenů jednoznačně souvisejí a autor se je správně snaží oddělit o věcné stránky problému. Tato témata také dále rozvíjena v dalších kapitolách.

Recenzent se domnívá, že některá tvrzení jsou formulována příliš kategoricky, což lehce snižuje dojem z objektivity. Recenzent například nesouhlasí s tvrzením, že „K tomu je, domnívám se, nutné smířit se nejprve s tím, že a) neexistují drogy a priority špatné/dobré“ /str. 7/. Z farmakologického pohledu lze celkem jednoznačně rozdělit t.č. ilegální drogy na ty, které jsou spojeny s menším nebo větším zdravotním rizikem. Hranice je dána mírou ovlivnění dopaminergního (a opioidního) systému, tedy systémů, které jsou přímo spojené s rozvojem závislosti a dalších nežádoucích vlivů. Halucinogeny naopak reprezentují látky vedoucí k agonizaci serotoninergního systému (5-HT_{2A} a další receptory) a k závislosti tedy nevedou. Recenzentovi je jasné, že student sociální práce nemůže být plně orientovaný v psychofarmakologii, nicméně v případě publikování práce by bylo vhodné klást větší důraz na otázku neurobiologie působení halucinogenů.

Druhá drobná výtky se týká některých proklamativních formulací, které by měly být a) oslabeny a b) doloženy citačními zdroji (ev. jasně uvedeny tím, že se jedná o autorovy závěry vzplávající ze šetření). Např. na str. 10 stojí „Dalším důvodem je obrovský rozmach laického užívání těchto látek“. Toto tvrzení by mělo být doplněno základními epidemiologickými údaji (jaká období jsou srovnávána, o kolik % vzrostlo užití halucinogenů, v jaké populaci atd.?).

Některé formulace by recenzent rovněž doporučil formálně mírně oslabit. Např. na str. 9: „Předkládaný text tak představuje komplexní a konzistentní celek, který osvětluje důležitou kapitolu v dějinách moderního, nebo spíše postmoderního, člověka, dle oponenta se jedná o příliš

silné tvrzení.

V dalších oddílech se autor věnuje **LSD prožitku** s tím, že v souladu s cíly práce je značná pozornost věnována historii fenoménu halucinogenů. Terminologické posuny jsou velmi zajímavým způsobem vysvětlovány v kontextu vývoje pojetí problematiky halucinogenů. Autor dále v **odd. 2.2** rozvíjí koncept setu a settingu, který pro něj, zcela v souladu s většinou expertů v této oblasti, představuje základní interpretační rámec.

Oddíl 2.3 (Povaha LSD prožitku) je přiblížen kaustickou metodou, recenzent by svým profesním zaměřením přivítal deskripci strukturovanou podle jednotlivých modalit psychiky, které jsou halucinogeny modifikovány. Možná rizika (**oddíl 2.4**) jsou zpracována přehledně a pro laickou veřejnost velmi informativně.

Oddíl 3 pojednává o postavení halucinogenů ve kontextu psychologie a psychiatrie. Historicko-analytickou metodou přibližuje autor vývoj pojetí halucinogenů v dějinách. Současně obrací pozornost čtenáře směrem k českým výzkumníkům ze 60. let.

Vlastní **výzkumná část** je založena na použití strukturovaných interview ve skupině 22 respondentů z řad psychologů, psychoterapeutů a psychiatrů, kteří v minulosti prodělali alespoň jednu zkušenost s LSD. Cílem šetření bylo zmapovat hodnocení LSD zážitků samotnými odborníky a zdokumentovat jejich postoje k možnostem využití LSD pro účely didaktické a psychoterapeutické praxe včetně laického experimentování mládeže.

Výsledky jsou pak předloženy ve jak ve formě kaustických příkladů (přepisů částí rozhovorů), tak i ve formě tabulek a grafu včetně použití jednoduché statistické deskripce.

Závěrečný oddíl **Diskuse a závěrů** shrnuje zjištěná fakta a interpretuje je v širším kontextu. V některých částech autor zcela zřetelně nedemarkuje výsledky vlastního šetření od opakování historických a také trochu proklamativních tezí z předchozích částí. Oddíl diskuse by oponent přivítal více strukturovaný s jasnějšími odkazy na položené otázky. Podle oponenta je hlavní zjištění studie obsaženo na str. 104: „*Všichni respondenti výzkumu by za určitých okolností akceptovali zpřístupnění LSD pro účely didaktické a autognostické a někteří z nich se dokonce domnívají, že v kontrolovaných podmínkách by LSD mělo být přístupné jako nástroj, který člověku otevírá jinak těžko přístupné oblasti vlastního (ne)vědomí*“. Odstavec však pokračuje: „*Oblasti, které byly popsány v různých duchovních naukách, a které člověka naplňují biofilní energií a zprostředkovávají mu jakýsi transcendentální smysl a pocit ztotožnění se s ním a účasti v něm.*“ Oponentovi není jasné, zda se jedná o autorovu interpretaci nebo o výsledek šetření.

Celkové hodnocení :

Předkládaná práce svými odbornými kvalitami i přehlednou a systematickou formou zpracování vysoce přesahuje úroveň běžnou pro tento typ prací. Oponent si především váží autorova hlubokého vhledu, zaujetí problematikou a širokým interpretačním rámcem.

Některé výše uvedené drobné výtky nesnižují kvalitu práce, ale mohou v případě publikace založené na tomto textu (vřele doporučuji) zvýšit dopad celého šetření i obecnějších částí. Současně je vhodné tyto poznámky vnímat jako zájem recenzenta o lepší porozumění zmíněným aspektům ev. jako žádost o podrobnější vysvětlení v rámci obhajoby (ad Dotazy recenzenta).

Práci jednoznačně doporučuje k obhájení.

Otázky oponenta:

1) Jaké jsou podle autora práce 3 hlavní závěry vyplývající ze strukturovaných interview ve skupině psychologů, psychoterapeutů a psychiatrů.

2) Pozoroval autor nějaké rysy společné všem respondentům, která by mohly být spojeny s předchozí zkušeností s LSD.

3) S jakými hlavními problémy se autor protýkal při vedení rozhovorů?

4) Pozoroval autor ve skupině respondentů nějaký rozdíl mezi muži a ženami ve stanoviscích k položeným otázkám?

5) na str. 106 autor uvádí názor, že vlastní zkušenost s halucinogeny měla být legálně přístupná zejména lidem, kteří pracují s duší druhého člověka, tedy i sociálním pracovníkům.

Oponent si dovoluje autorovi položit otázku v jakých konkrétních situacích by LSD mělo být použito v sociální práci.

6) autor opakovaně zmiňuje že od 90. let jsme svědky jakési renesance zájmu o halucinogeny včetně zvýšené popularity jejich užívání. Oponent se dovoluje zeptat, zda existují nějaké epidemiologické studie srovnávající užívání halucinogenů a LSD v jednotlivých dekadách od 60. let 20. století.

7) S předchozí otázkou pak souvisí dotaz, zda by autor mohl shrnout hlavní sociálně-psychologické důvody tohoto opětovného zájmu o halucinogeny a jejich užívání.

Děkuji za možnost položit tyto otázky.

